

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 20/2014

25.9.2014

UUODEN 2015 TALOUSARVION VALMISTELUN PERUSTEITA

Talouden nykytila

Seurakuntien taloudellinen tulos parani vuonna 2013. Tulosta paransivat toimintatuottojen kasvu ja toimintakulujen aleneminen. Investointeja valmistui aikaisempaa vuotta vähemmän. Eniten taloudellisen tuloksen paranemiseen vaikutti kuitenkin verotulojen tilitysjärjestelmän muutos vuodenvaihteessa 2013–2014. Tällöin aikaisemmin tammikuussa tehty verotulojen osatilyitys suoritettiin joulukuussa. Tämän seurauksena tilinpäätösten ja erityisesti verotulojen vertailu aikaisempiin vuosiin vaikeutui.

Verotulot vuonna 2013 olivat yhteensä 1 022 (962) miljoonaa euroa. Summa kasvoi 6,2 prosenttia edellisvuodesta, jolloin alenema vuodesta 2011 oli 2,8 prosenttia. Seurakuntien tuloista verotulojen osuus oli 79 prosenttia. Seurakunnille tilitettiin kirkollisverotuloja yhteensä 917 miljoonaa euroa viime vuonna, kun vuotta aiemmin määrä oli 864 miljoonaa euroa. Kasvua oli 6,1 prosenttia. Ilman tilityksissä tapahtunutta muutosta kirkollisveron kasvu oli noin 2 prosenttia. Muu osa kasvusta johtuu tilityskäytännön muutoksesta.

Kirkollisverotilitysten määrän kehitys syyskuun lopussa oli –0,6 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Marraskuussa suoritettavan maksuunpanotilyitys on ennakkotiedon mukaan noin 2,6 prosenttia suurempi kuin vuosi sitten. Joulukuussa tarkistetaan kirkollisveron jako-osuutta, jonka suuntaa ja suuruutta on vaikea arvioida. Kirkollisverotilitysten määrä tulee alenemaan kuluvana vuonna noin prosentin.

Yhteisöverotilitysten määrä seurakunnille oli syyskuun loppuun mennessä 9,6 prosenttia suurempi kuin vuosi sitten. Yhteisöjen veroprosentti aleni kuluvalle vuodelle 24,5 prosentista 20 prosenttiin. Yhteisöverojen jako-osuutta kunnille ja seurakunnille korotettiin veroprosentin oletetun verotuottoalenemisen verran. Yhteisöveron määrä kokonaisuudessaan on alentunut noin kuusi prosenttia. Vähennyksen odotettiin olevan suurempi. Yhteisöveron ennakoitua paremman kertymän ja jako-osuuden tarkistuksen vuoksi kuntien ja seurakuntien tilitykset ovat kasvaneet.

Suomen talous supistuu tänä vuonna jo kolmatta vuotta peräkkäin. Kansantalouden tuotanto pieneni heinäkuussa 0,8 prosenttia edellisvuodesta. Talouden ennustetaan kuluvana vuonna heikkenevän noin 0,2 prosenttia. Ennusteet talouden kehityksestä loppuvuodelle ovat heikot.

Kuluttajahintojen vuosimuutos eli inflaatio oli elokuussa 1,1 prosenttia. Inflaatio on alentunut kolme vuotta ja pysynyt alla 2 prosentin tasossa vuoden 2013 alusta alkaen.

Ennusteita vuodelle 2015

Kokonaistalouden ennustetaan kasvavan vajaan prosentin vuonna 2015. Inflaatio olisi noin 1,3 prosenttia ja työttömyysaste noin 8,6 prosenttia. Ansiotason odotetaan kasvavan noin 1,3 prosenttia.

Vuodeksi 2013 talouden ennustettiin kasvavan noin 1,5 prosenttia, mutta lopulta talous supistui yhden prosentin. Vuosi sitten tehdyt ennusteet kuluvalle vuodelle ennustivat vähän yli yhden prosentin kasvua – tällä hetkellä ollaan lähes yhden prosentin verran miinuksella. Talous on viime vuosina jatkuvasti kehittynyt ennusteita heikommin. Talouden epävarmuus huomioiden on ensi vuotta koskeviin positiivisiin ennusteisiin

suhtauduttava varauksella. Ennusteisiin sisältyy aina myös myönteisiä odotuksia, jotka toteutuessaan tukevat ennusteen näkemystä. Viime vuosina myönteiset uutiset taloudesta ovat olleet harvinaisia.

Inflaatio pysyy alhaisena samoin ansioiden kehitys. Tämä tarkoittaa toisaalta sitä, että seurakuntien kulukehitys voidaan pitää entistä helpommin kurissa. Mutta toisaalta koko yhteiskuntaa koskeva ansiotason alhainen kasvu vaikuttaa suoraan myös kirkollisverotuloihin niiden kasvua leikaten.

Työttömyysasteen ennustetaan kasvavan, mutta maltillisesti.

Kun talous on taantumassa tai enimmilläänkin kasvu on vain vähäistä, paikallisilla olosuhteilla on suuri merkitys arvioitaessa seurakunnan talouden kehitystä. Paikkakunnan työllisyyden ja yritysten toimintaedellytysten kehittymistä on pyrittävä seuraamaan mahdollisimman tarkasti. Molemmat vaikuttavat välittömästi verotuloihin.

Viime aikoina julkistetuista suhdanne-ennusteista on yhdistelmätaulukko Sakastissa (Seurakuntatalous > Talouden ennusteita). Taulukon ennusteita voi käyttää arvioitaessa kokonaistalouden kehitystä.

Kirkollisvero ja jäsenmäärän kehitys

Ansiotason vähäinen kasvu ja työttömyyden lisääntyminen leikkaavat kirkollisveron perustana olevia ansiotuloja. Lisäksi jäsenmäärän väheneminen leikkaa kirkollisveron maksajien määrää.

Kirkon jäsenmäärä on alentunut viime vuosina noin yhden prosenttiyksikön vuodessa. Vuoden 2013 lopussa kirkkoon kuului 75,2 prosenttia koko maan väestöstä.

Samaan aikaan, kun kirkosta eroamisluvut ovat korkeita, kuolleiden määrä kasvaa noin 3 prosenttia ja lapsia kastetaan kirkon jäsenyyteen noin 2,5 prosenttia aikaisempaan vähemmän. Suomessa 20–50 -vuotiaista kirkkoon kuuluu noin 67 prosenttia. Yli 70-vuotiaissa kirkkoon kuulumisaste on yli 80 prosenttia. Edellä kuvattu nykytila indikoi sitä, että jatkossa jäsenmäärän aleneminen voimistuu nykyisestä ilman, että eroamisluvut kasvaisivat. Jäsenmäärän kehitys vaihtelee jonkin verran paikkakunnittain. Siksi onkin tärkeää, että seurakunnissa laaditaan taulukoita jäsenmäärän kehityksestä eri ikäluokissa. Erityisen tärkeää on selvittää nuorten ja nuorten aikuisten kirkkoon kuulumisastetta ja sen kehitystä.

Yhteisövero

Valtio tilittää eduskunnan päätöksellä yhteisöjen valtiolle maksamasta 20 prosentin verosta seurakunnille osuuden, jonka suuruus vuonna 2015 on 2,71 prosenttia. Osuus alenee 0,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2014. Vuonna 2015 seurakunnille tilitettävän yhteisöveron määrään vaikuttaa eniten yritysten ja muiden yhteisöjen tuloskehitys. Yhteisöveron kehittymisen ennustaminen on edelleenkin erittäin vaikeaa. Lähtökohdaksi talousarvioon voi ottaa kuluvan vuoden yhteisöverotuoton arvioidun määrän. Yhteisöverotilitysten kehittymistä on vuoden mittaan seurattava jatkuvasti ja tehtävä arvioita loppuvuoden kehityksestä.

Yhteisövero on poistumassa 2016

Seurakuntien saama osuus yhteisöveron tuotosta tulee poistumaan vuoden 2016 alussa. Jatkossa kirkko saa valtion rahoitusta eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin, jota ovat hautaustoimi, väestökirjanpito ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito. Rahoituksen kokonaissumma vastaa suuruudeltaan yhteisöveron viimevuosien keskimääräistä seurakunnille tilitettyä tasoa. Asiasta annetaan myöhemmin tarkempaa tietoa.

Eläkemaksut

Palkkaperusteista eläkemaksua korotettiin kolme vuotta sitten 28 prosenttiin. Nyt tullaan esittämään, että maksu pysyisi samana myös vuonna 2015. Uutta kirkollisveron määrään perustuvaa eläkemaksua alettiin periä vuoden 2013 alusta lukien. Sen suuruudeksi kirkolliskokous päätti 1,2 prosenttia. Eläkemaksun suuruuteen ei ole tehty

muutosta 2014 ja sen esitetään pysyvän samana myös vuonna 2015. Molemmista eläkerahastoa kartuttavista maksuista lopullisen päätöksen tekee marraskuussa kokoontuva kirkolliskokous.

Taloussuunnittelussa kannattaa ottaa huomioon Kirkon keskusrahaston vuoden 2015 talousarviossa oleva maininta siitä mahdollisuudesta, että eläkerahastomaksun tasoa esitetään nostettavaksi sekä vuonna 2016 (2 %) että vuonna 2017 (3 %). Eläkerahastomaksulla on tarkoitus kasvattaa kirkon eläkerahastoa 10 vuoden määräajan (2013–2122) eläkemenojen kattamiseksi. Lakiin asetettu maksukatto on 5 prosenttia.

Henkilöstökulut

Henkilöstökulut muodostuvat palkoista, pakollisista henkilösivukuluista ja vapaaehtoisista henkilöstökuluista.

Syksyllä 2013 hyväksytyä Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaista kirkon virka- ja työehtosopimusta 2014–2016 täydennettiin maaliskuussa 2014 hyväksytyllä sopimuksella. Vuoden 2015 elokuussa palkkoihin tehdään 0,4 prosentin korotus. Palkankorotuksen kustannusvaikutus vuositasolla on vajaat 0,3 prosenttia.

Palkkasummaan tulee lisätä seuraavat sivukulut: eläkevakuutusmaksu 28 %, sosiaaliturvamaksut 2,12 %, työttömyysvakuutusmaksu 1 990 500 eurosta 0,8 % ja ylittävältä osalta 3,2 %. Ryhmähenkivakuutus on keskimäärin 0,08 % ja tapaturmavakuutus keskimäärin 0,7 %. Tarkemmat tiedot tulee varmistaa vakuutusyhtiöltä. Vuonna 2015 voimaan tulevat prosenttiluvut selviävät vasta tämän vuoden lopulla ja ne julkaistaan Sakastin osassa Seurakuntatalous. Sivukulut ovat yhteensä 31,7 prosentista noin 34,1 prosenttiin.

Muita henkilöstökuluja ovat muun muassa työterveydenhuollosta, työpaikkaruokailusta, matkustamiskustannuksista sekä erilaisista työkyvyn ylläpidosta ja virkistystoiminnasta aiheutuvat kulut.

Kiinteistöjen ylläpitokulut

Kiinteistöjen ylläpidon kustannukset ovat nousseet vuodessa 2,0 prosenttia (kesäkuu 2014).

Ylläpitokustannuksista vuodessa eniten kallistui erilliskustannukset ja käyttö- ja jätevesikustannukset 4,5 prosenttia. Kaukolämpökustannukset kasvoivat 3,8 prosenttia, kunnossapitopalvelun kustannukset 2,4 prosenttia, työkustannukset 2,2 prosenttia, lämpökustannukset 1,6 prosenttia, käyttösähkön kustannukset 1,0 prosenttia, hoitopalvelukustannukset 0,9 prosenttia ja tarveaineiden kustannukset 0,8 prosenttia. Kevyen polttoöljyn kustannukset laskivat 3,9 prosenttia. (Lähde: Tilastokeskus)

Kiinteistöjen ylläpitokustannukset ovat kahden viime vuoden aikana kasvaneet maltillisesti 2–3 prosenttia. Kustannuskehitykseen vaikuttavat käytettävän henkilöstön määrän lisäksi energia-, vesi-, jätevesi ja erilaisten kunnossapitopalveluiden kustannukset.

Kirkon keskusrahastomaksu

Kirkon keskusrahastomaksu vuonna 2014 on 8,2 prosenttia laskennallisesta kirkollisverosta. Kirkolliskokous päättää marraskuussa vuoden 2014 maksusta, jonka jälkeen Kirkkohallituksessa lasketaan seurakuntakohtaiset keskusrahastomaksut. Maksuprosentin esitetään pysyvän nykyisellään.

Seurakunnan laskennallinen kirkollisvero lasketaan siten, että verovuoden 2013 kirkollisverotuotto jaetaan seurakunnan tuloveroprosentilla. Seurakuntakohtaiset verovuoden 2013 kirkollisverotuoton ennakkotiedot ovat nähtävissä Verosaajien Internet-palveluiden Tilastot osion kohdassa ”Maksuunpannut verot, verovuoden 2013 alustavat tiedot”. Taulukon ”Marraskuun 2014 maksuunpanon mukainen tilitys verovuodelta 2013 (N181)” sarakkeessa D. (Ks. <http://veronsaajat.vero.fi>)

Muuta huomioitavaa

Julkisyhteisöjen taloudenhoidon perustana on talouden tasapaino. Käytännössä talous on aina joko yli- tai alijäämäinen, mutta pitkällä aikavälillä sen tulisi olla keskimäärin tasapainossa. Talouden suunnittelussa tulee ottaa huomioon seurakunnan talouden nykytilan yli- tai alijäämäisyys. Talouden tasapainon mittarina

suositellaan käytettäväksi vuosikatteen määrän suhdetta tulevien investointien ja lainanlyhennysten vuosikeskiarvoon. Jotta seurakunnan vuosikatteen riittävyttä voidaan arvioida, on tulevista peruskorjaus- ja uusinvestoinneista ja lainanlyhennyksistä syytä tehdä vähintään viiden vuoden päähän ulottuva arviolaskelma.

Seurakuntatalouksissa tulisi tarkistaa, antaako tase oikeaa tietoa edellisten tilikausien ylijäämistä, rahastoista ja varauksista. Taseen vastaavaa -puolen rahoitusarvopapereiden, rahojen ja pankkisaamisten sekä muiden helposti rahaksi muutettavan omaisuuden raha-arvon tulee olla enemmän kuin vastattavaa -puolella olevien oman pääoman, yleiskatteisten rahastojen, ylijäämien ja varausten yhteismäärä. Mikäli määrissä on epäsuhta, tulee asia korjata tai ryhtyä toimiin tilanteen korjaamiseksi.

Niissä seurakunnissa, joissa uhkana on alijäämäinen talousarvio vuodelle 2014 tai joissa vuosikate ei riitä kattamaan vastaisia investointeja ja lainanlyhennyksiä, on laadittava talouden tasapainottamiseksi suunnitelma, joka ylittää vähintään kolmen vuoden päähän.

Seurakunnan voidaan katsoa olevan taloudellisessa kriisissä, jos vuosikate on ollut kahtena perättäisenä vuotena negatiivinen. Tilannetta heikentää huomattavasti taseeseen kertynyt alijäämä. Rahavarojen riittävyttä tulee myös tarkkailla. Jos rahavarojen riittävyys on alle 60 päivää, tulisi tilanteeseen kiinnittää huomiota ja pyrkiä korjaamaan tilannetta parempaan suuntaan. Vieraan pääoman, eli velan määrä seurakunnissa on suhteellisen pieni. On kuitenkin joukko seurakuntia, joissa suhteellinen velkaantuminen on yli 50 prosenttia, joka on yksi kriisikunnan tunnusmerkistön raja-arvo. Tunnusluku kuvaa velan määrän suhdetta toiminta- ja verotuottoihin. Suhteellinen velkaantuminen -tunnusluvun kehitystä tulisi seurata säännöllisesti.

Jos seurakunta on taloudellisessa kriisissä, on talouden tasapainotustoimenpiteisiin ryhdyttävä välittömästi. Seurakunnan johdon (kirkkoherra ja talouspäällikkö) on käytävä avointa ja rakentavaa keskustelua sekä luottamushenkilöiden että työntekijöiden kanssa keinoista saada seurakunnan talous tasapainoon.

Talouden tervehdyttämiskeinoina suositellaan ensisijaisesti käytettäväksi kiinteistöjen määrän vähentämistä ja käyttökustannusten karsimista ja vasta tämän jälkeen henkilöstön määrään liittyviä ratkaisuja. Aina kun seurakunnassa tulee virka tai työsuhde avoimeksi, suositellaan tällaisen tilanteen hyödyntämistä henkilöstön vähentämiseksi. Samalla tilannetta tulisi hyödyntää myös jäljelle jäävän henkilöstön tehtävänkuvien uudelleen arviointiin ja laajentamiseen. Ellei edellä mainitut keinot riitä, on turvaututtava henkilöstön lomautuksiin ja aivan viimeisenä keinona irtisanomisiin.

Kirkollisveroprosentin korottaminen on yksi tapa vahvistaa seurakunnan taloutta. Veroprosentin korottamisen perustana olevat toiminnalliset ja taloudelliset perusteet tulee analysoida huolellisesti. Perusteet on syytä tuoda esiin mahdollisimman avoimesti päättäjien lisäksi myös seurakuntalaisille, jotta jäsenyys seurakuntaan voisi jatkua. Hallinnossa on hyvä tehdä ensin päätöksiä talouden linjauksista ja tiedottaa niistä, ja vasta sen jälkeen tehdään varsinaiset kirkollisvero- ja talousarvioesitykset. Mitä aikaisemmin tiedottaminen aloitetaan, sitä paremmat mahdollisuudet on sitouttaa jäsenet osallistumaan seurakunnan talouden tukemiseen veronkorotuksen avulla.

Tiedusteluihin vastaa taloussuunnittelupäällikkö Pasi Perander, sähköposti etunimi.sukunimi@evl.fi tai puhelin 09-1802 246.

KIRKKOHALLITUS

Jukka Keskitalo

Pirjo Pihlaja

ISSN 1797-0326